

час знайомитися з матеріалами справи, а отже, якщо сторона подає апеляційну скаргу на ухвалу суду, то з метою оперативного та своєчасного розгляду справи по суті та запобігання затягуванню судового процесу, стороні безпосередньо або через свого представника варто контролювати стан виділених матеріалів, знайомитися з ними, в тому числі і в суді апеляційної інстанції, та відповідно подавати до суду клопотання, в яких звертати увагу на відсутність потрібних копій в виділених матеріалах.

Денисова Тамара Петрівна
аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Андронов І.В.

ДЕЯКІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИЗНАННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПISУ НОТАРІУСА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ

Останніми роками у системі захисту прав і свобод громадян зросла роль нотаріату. Це, своєю чергою, дало поштовх до його активного розвитку та перетворення в напрямі високої професійності та фінансової незалежності, оскільки нотаріат є одним із правозахисних інститутів державної гарантії дотримання законності [1, с. 62].

До проблем оскарження дій нотаріусів у судовому порядку зверталася низка вітчизняних вчених, зокрема Г. Ю. Гулевська, К. Л. Зілковська, Н. В. Ільєва, В. В. Баранкова, Н. В. Карнарук, Г. Б. Романовський, В. В. Комаров, Ю. В. Нікітін, К. І. Федорова, С. Я. Фурса та ін. Разом із тим у їхніх та інших наукових дослідженнях данна проблема аналізувалася вибірково, тому багато питань, що стосуються розгляду судами справ про визнання виконавчого напису нотаріусу таким, що не підлягає виконанню, залишаються не з'ясованими й досі.

Виконавчий напис – це розпорядження нотаріуса про примусове стягнення з боржника на користь кредитора грошових сум або передачі чи повернення майна кредитору, здійснене на документах, які підтверджують зобов'язання боржника. В основі вчинення цієї нотаріальної дії знаходиться факт безпірності відповідальності боржника. Тому вчинення виконавчого напису – це

не вирішення спору між кредитором та боржником, а підтвердження безспірності зобов'язань боржника. Разом з тим при стягненні за виконавчим написом нотаріуса боржник не позбавлений права на захист своїх прав [2].

Найбільш проблемним є визначення процесуального статусу нотаріуса при розгляді справ про оскарження виконавчого напису нотаріуса, про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню, повністю або частково, про повернення стягнутого за виконавчим написом нотаріуса, що останнім часом набули великого поширення.

Суди, як правило, беруть до уваги той склад сторін у спірних правовідносинах, який визначали позивачі у позовних заявах, відповідачем у яких вказується нотаріус. Нотаріус має дотримуватися позиції, за якою він не може бути відповідачем, оскільки предметом позову є спір про право, зокрема позивач заперечує наявність у нього заборгованості перед кредитором, яка вказана у виконавчому напису.

Отже, справи за спорами щодо оскарження вчинених нотаріусами виконавчих написів (про визнання вчиненого нотаріусом виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, або про повернення стягнутого за виконавчим написом нотаріуса) мають розглядатися судами за позовами боржників до стягувачів.

Відповідачем у таких справах має бути особа, на користь якої було вчинено виконавчий напис, яким було порушено право позивача. Тобто, цивільна відповідальність за незаконно вчинений виконавчий напис покладається не на нотаріуса, а на особу, яка звернулася за виконавчим написом. Нотаріус може залучатися судами на стороні відповідача як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору. Пред'явлення позову до неналежного відповідача може бути самостійною підставою для відмови в задоволенні позову.

Нотаріус, вчиняючи виконавчий напис, не розглядає спір про право. Виконавчий напис вчиняється виключно за чіткими документально оформленими вимогами, які викладені у переліку документів, за якими стягнення заборгованості проводиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів тільки за наявності всіх умов, передбачених Законом України

«Про нотаріат» [3]. Безспірність вимог визначається не нотаріусом або стягувачем, а відповідно до переліку документів, за якими стягнення заборгованості проводиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів [4]. Нотаріус лише перевіряє безспірність заборгованості по наданим документам.

У разі вчинення виконавчого напису за відсутності документів, які б підтверджували факт безспірної заборгованості, виконавчий напис має визнаватися таким, що не підлягає виконанню.

При цьому для суду не є важливим предмет позову визначений позивачем. Суд має повноваження визначити предмет позову відповідно до вимог закону, якщо на це була спрямована підстава позову, а саме, обставини, якими позивач обґрунтував свої вимоги.

Позовна вимога про визнання виконавчого напису недійсним не відповідає нормам цивільного та цивільного процесуального законодавства України виходячи з такого.

Виконавчий напис не є правочином. Згідно з положеннями ч. 1 ст. 202 ЦК правочином є дія особи, яка спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Згідно зі ст. 215 ЦК поняття недійсності застосовується до правочинів [5].

Відповідно до ст. 18 ЦК нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і порядку, встановлених законом [5].

Згідно зі ст. 1 Закону «Про виконавче провадження» виконавче провадження є завершальною стадією судового провадження та примусового виконання рішень інших органів [6]. Відповідно до зазначеного закону одним із виконавчих документів є виконавчий напис нотаріуса, який підлягає примусовому виконанню.

Вчинення нотаріусом виконавчого напису, як бачимо, є окремим, самостійним способом захисту цивільних прав серед інших способів захисту цивільних прав та інтересів, визначених главою 3 ЦК.

Отже, виконавчий напис у контексті ЦК не є правочином, недійсність якого може бути встановлена судом, а тому він може бути визнаний лише таким, що не підлягає виконанню.

Таким чином, боржник може захищати свої права шляхом пред'явлення вимог, зокрема, про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню (повністю або частково) [7, с. 128].

Підсумовуючи вищевикладене не можна не зазначити, що у ЦПК України порядок розгляду справ щодо визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню поки що не вирішений. Законодавством немає чітко встановленого виключного переліку підстав та обставин для визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню. Такі обставини встановлюються судом безпосередньо за наслідками перевірки доводів позивача та оцінки наданих ним доказів, відповідно до загальних правил цивільного процесу. Більш глибоке дослідження нотаріальної практики та законів і нормативно-правових актів має сприяти підвищенню якості тлумачення чинного законодавства та як результат: удосконалення і внесення змін щодо процесуальних особливостей розгляду та вирішення судами цивільних справ про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню.

Література:

1. Тищенко В. Державний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні / В. Тищенко // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 4. - С. 62-66. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_4_12
2. Грибанова О. Виконавчий напис у судовому процесі // Мала енциклопедія нотаріуса. - 2012. - № 4 (64) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://yurradnik.com.ua/stati/d0-b2-d0-b8-d0-ba-d0-be-d0-bd-d0-b0-d0-b2-d1-87-d0-b8-d0-b9-d0-bd-d0-b0-d0-bf-d0-b8-d1-81-d1-83-d1-81-d1-83-d0-b4-d0-be-d0-b2-d0-be-d0-bc-d1-83-d0-bf-d1-80-d0-be-d1-86-d0-b5-d1-81-d1-96/>
3. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993, № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 39. - Ст. 383.
4. Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів: постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 № 1172 // Офіційний вісник України. - 1999 - № 26. - Ст. 69.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. - № 435-IV / Відомості Верховної Ради України - 2003. - № 40-44, ст. 356.
6. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII // Офіційний вісник України. - 2016. - № 30. - Ст. 542.

7. Ільїна Ю. П. Деякі правові аспекти оскарження дій нотаріусів у цивільному процесі / Ю. П. Ільїна // Часопис цивілістики. - 2013. - Вип. 15. - С. 128-131. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2013_15_27

Дрогозюк Крістіна Борисівна
аспірант, асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: д.ю.н., професор Голубєва Н.Ю.

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПОДАННЯ ДОКАЗІВ ЗА ЧИННИМ ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Законом України від 3 жовтня 2017 року №2147-VIII "Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів" було внесено істотні зміни до чинного цивільного процесуального законодавства України.

Серед таких змін особливу увагу пригортає новелла стосовно запровадження принципу концентрації процесуального матеріалу. Даний принцип полягає у тому, що сторони зобов'язані подавати одразу весь матеріал, який є в їх розпорядженні, а не окремими частинами. Це робиться з метою, щоб не створити для другої сторони будь-яких штучних процесуальних несподіванок в судовому засіданні при розгляді справи по суті. Через цей принцип не допускається, щоб сторони навмисно утримувалися від подання будь-яких доказів, які вони мають в суді першої інстанції. Тобто йдеться про надання доказів під час пред'явлення позову, а не під час розгляду справи, як за попередньою редакцією ЦПК України.

Так, ч. 2 ст. 83 ЦПК України зазначає, що позивач, особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, повинні подати докази разом з поданням позовної заяви. У свою чергу, відповідач, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, повинні подати суду докази разом з поданням відзиву або письмових пояснень третьої особи.

Потрібно підкреслити, що ст. 83 ЦПК України передбачає процедуру, коли за збігом обставин учасник справи не може подати докази у встановлений законом строк. А саме, учасник справи повинен про це письмово повідомити суд